

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษายุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัล

Strategies for Educational Institution Management in the Digital Transformation Era

อุษณีย์ เปียธัญญา

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

E-mail: s67561802079@ssru.ac.th

กัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Email: ganratchakan.le@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษายุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัลเป็นการดำเนินงานต่าง ๆ ตามพันธกิจหรือภารกิจของสถานศึกษาทางด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารงานทั่วไป ที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือหลักหรือให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีองค์ประกอบหลัก 2 ด้าน คือ 1) การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 2) การบริหารการเปลี่ยนแปลง นอกจากกลยุทธ์ข้างต้นแล้วนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีความพร้อมทั้งในด้านทักษะและเครื่องมือ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในอนาคต อีกทั้งควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัยสอดคล้องกับบริบทของโลกดิจิทัล

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหารสถานศึกษา, ยุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัล

Abstract

The study of strategies for managing educational institutions in the digital transition era involves implementing operations in accordance with the institution's mission in academic affairs, budgeting, personnel management, and general administration. Information and communication technology (ICT) serves as a primary tool or a supporting element in administration to enhance efficiency and effectiveness. This approach consists of two key components: 1) Information and Communication Technology (ICT) Management and 2) Change Management. Beyond these strategies, school administrators should prioritize the development of personnel to effectively utilize digital technology. This includes enhancing

teachers’ and staff’s readiness in terms of skills and tools to accommodate future changes in education. Additionally, emphasis should be placed on organizing modern learning activities that align with the context of the digital world. By fostering innovation in learning and encouraging adaptation to digital advancements, educational institutions can improve operational efficiency and effectiveness. These strategies will help institutions navigate the digital transition successfully and ensure sustainable development in education.

บทนำ

จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและดิจิทัลอย่างรวดเร็วเป็นการเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สังคมดิจิทัล ส่งผลต่อการศึกษาขั้นพื้นฐานและมีแนวโน้มที่การจัดการศึกษาจะเปลี่ยนรูปแบบไป ซึ่งสถานศึกษาต้องปรับตัวให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับสังคมและองค์กรภายนอก รวมถึงการพัฒนาหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรายบุคคล โดยการนำเทคโนโลยีและสื่อต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ ร่วมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี จะทำให้เข้าสู่สังคมดิจิทัลที่มีการเสริมบทเรียนโดยสร้างสถานการณ์จำลอง ห้องเรียนเสมือน (Virtual Classroom) และโลกเสมือนจริง (Metaverse) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา (Anytime Anywhere) ไม่ว่าผู้เรียนจะอยู่ห่างไกลแค่ไหนก็สามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกับผู้เรียนที่อยู่ใกล้กับสถานศึกษา ในส่วนของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารสถานศึกษาก็เป็นอีกส่วนที่มีความสำคัญและค่อนข้างเป็นปัญหา เนื่องจากครุคุ่นชินกับการใช้ช่องทางหรือวิธีสื่อสารรูปแบบเดิม การเข้ามาของเทคโนโลยีดิจิทัลจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของครูอย่างสิ้นเชิง ทำให้ครูบางส่วนปรับตัวไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์, 2565) การบริหารสถานศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัล มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการที่ช่วยยกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการใช้เทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งเสริมให้ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร สื่อการเรียนรู้ และบริการของสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดทิศทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อยกระดับการบริหารและคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบททางการศึกษาในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นแนวทางสำคัญดังนี้ 1) เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี พัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ ตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยี และสามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทุกมิติของสถานศึกษา 2) ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้และเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ยกระดับคุณภาพสถานศึกษา โดยใช้เทคโนโลยี

ดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการและพัฒนาการเรียนการสอน 4) ปรับรูปแบบการเรียนรู้ให้ทันสมัย ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 5) สร้างความเท่าเทียมและความเชื่อมั่น เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงเทคโนโลยีอย่างเท่าเทียม พร้อมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ แนวทางเหล่านี้ช่วยให้สถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมสู่อนาคต (ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์, 2563) นอกจากนี้ยังต้องมุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ผู้เรียนเข้าถึงอินเทอร์เน็ตหรือการศึกษาที่มีคุณภาพด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษายุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียน อีกทั้งนักวิชาการ สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่าง ๆ ยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์

ความหมายของกลยุทธ์

กลยุทธ์ หมายถึง แนวทางหรือวิธีการที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางนี้ต้องผ่านการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมอย่างรอบคอบ ไม่ว่าจะเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส หรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานจะเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของกลยุทธ์ในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป กลยุทธ์เป็นรูปแบบการตัดสินใจที่มีเหตุผลชัดเจน และรวมหลายสิ่งหลายอย่างเข้าเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งเปรียบเสมือนแผนการดำเนินงานที่สำคัญ เพื่อจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาว การสร้างหรือพัฒนาวิธีการในทางปฏิบัติ ตลอดจนการระดมและจัดสรรทรัพยากรขององค์กรธุรกิจ ซึ่งองค์การใช้เป็นตัวกำหนดทิศทางการดำเนินงานในระยะยาวและใช้เพื่อเป็นแนวทางการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและทำให้กิจการได้เปรียบในการแข่งขันซึ่งการบริหารกลยุทธ์ เป็นศิลป์และศาสตร์ของการกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติและการประเมินกลยุทธ์เกี่ยวกับความสามารถเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร (พระปลัดสนธิชัย ปสนนจิตโต (มาตรไพจิตร), 2561) ซึ่งการวางแผนกลยุทธ์เป็นการวางแผนอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในระยะยาว กลยุทธ์ขององค์กรที่สามารถทำได้หลายอย่าง เช่น กลยุทธ์ทางการตลาด ด้านการเงิน ด้านการผลิต ด้านการวิจัยและพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ สิ่งเหล่านี้กำหนดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางแท้จริง แล้วกลยุทธ์คือผลสุดท้ายของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ แม้ว่าองค์กรใหญ่ ๆ มีการพัฒนากลยุทธ์มากกว่าองค์กรเล็ก ๆ แต่ทุก ๆ องค์กรต่างก็มีกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน (เนตร์พัฒนา ยาวีราช, 2556) นอกจากนี้ Mintzberg, H. (1994 อ้างใน กมลทิพย์ ทองกำแหง, 2556) ได้กล่าวอีกว่า กลยุทธ์สามารถใช้หลัก 5P หรือ P ห้าตัว แทนความหมายต่าง ๆ ของกลยุทธ์ ดังนี้ 1) แผน (Plan) 2) แบบแผนหรือรูปแบบ (Pattern) 3) การกำหนดฐานะหรือตำแหน่ง (Position) 4) มุมมอง (Position) และ 5) กลวิธีใน

การเดินหมาก (Ploy) ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นว่ากลยุทธ์ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัว แต่เป็นแนวคิดที่สามารถปรับเปลี่ยนและพัฒนาได้ตามสถานการณ์

สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึง แผนการหรือแนวทางที่ถูกกำหนดขึ้นเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ โดยอาจเป็นการวางแผนระยะสั้นหรือระยะยาว โดยการกำหนดทิศทางที่เป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคต มีขั้นตอนการบริหารงานในภาพรวมขององค์กรที่สร้างความเชื่อมโยงที่ชัดเจน และในส่วนของกลยุทธ์ที่ใช้หลัก 5P หมายถึง การกำหนดทิศทาง มีแบบแผนด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน การกำหนดฐานะหรือตำแหน่ง มีวิธีการดำเนินงานที่ต้องการให้คนในองค์กรยึดถือร่วมกันและการใช้อุบายในการดำเนินงานให้บรรลุผลการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของกลยุทธ์

องค์ประกอบของกลยุทธ์ มี 4 องค์ประกอบพื้นฐาน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ (Vision): ทิศทางระยะยาวที่องค์กรมุ่งหวังจะเป็นในอนาคต เป็นเป้าหมายสูงสุดที่ชี้นำการดำเนินงาน 2) พันธกิจ (Mission): ข้อความที่กำหนดบทบาทและหน้าที่ขององค์กร ทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศและสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง 3) เป้าประสงค์ (Goal): สิ่งที่ต้องการต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต โดยกำหนดให้ชัดเจน กระชับ และสามารถวัดผลได้ เพื่อให้การดำเนินงานมีทิศทางที่แน่นอน 4) กลยุทธ์ (Strategy): แนวทางและกระบวนการที่กำหนดขึ้นเพื่อให้องค์กรสามารถดำเนินตามยุทธศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง องค์ประกอบเหล่านี้ทำหน้าที่ร่วมกันในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สมพงษ์ จ้อยศิริ ได้ให้ความหมายว่า กลยุทธ์เมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในภาคราชการก็มีองค์ประกอบเช่นเดียวกันกับที่มีในภาคเอกชน โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) พันธกิจ (Mission) หมายถึงการกำหนดขอบเขตของงานหรือบทบาทหน้าที่ขององค์กรเพื่อให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้หรือเป็นพันธกิจ ตามยุทธศาสตร์มี 2 ระดับคือ พันธกิจดั้งเดิม องค์กรจะต้องปฏิบัติเป็นบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่สังคมกำหนดให้ และพันธกิจตามวิสัยทัศน์ที่องค์กรจะต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุตามความคาดหวังขององค์กรตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป 2) วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง สิ่งที่หน่วยงานต้องการบรรลุหรือเป้าหมายที่ต้องการบรรลุในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ 3) กลยุทธ์ (Strategy) หมายถึง แผนการปฏิบัติซึ่งวางเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ 4) แผนปฏิบัติการ (Plan) หมายถึง การนำแผนมาดำเนินการประยุกต์ปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ กลยุทธ์ สามารถแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) กลยุทธ์ระดับกิจการ (Enterprise Strategy): เป็นแนวทางการดำเนินธุรกิจที่เชื่อมโยงกับคุณค่าทางสังคมและเป้าหมายขององค์กร 2) กลยุทธ์ระดับบริษัท (Corporate Strategy): การกำหนดทิศทางและโครงสร้างขององค์กรในภาพรวม เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน 3) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ (Business Strategy): การกำหนดแนวทางสำหรับแต่ละหน่วยธุรกิจให้สามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) กลยุทธ์ระดับหน้าที่ (Functional Strategy): การวางแผนเชิงปฏิบัติในแต่ละแผนก เช่น การตลาด การผลิต และทรัพยากรบุคคล เพื่อสนับสนุนกลยุทธ์ระดับสูง

การเลือกใช้กลยุทธ์ที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ เช่น สถานการณ์ตลาด ต้นทุนผลิตภัณฑ์ วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการแข่งขัน ระยะเวลา และการตอบสนองของคู่แข่ง ซึ่งล้วนมีผลต่อความสำเร็จขององค์กรในการดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของกลยุทธ์ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ (Vision) 2) พันธกิจ (Mission) 3) เป้าประสงค์ (Goal) 4) กลยุทธ์ (strategy) ส่วนระดับของกลยุทธ์ แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ ระดับกิจการ, ระดับบริษัท, ระดับธุรกิจ และระดับหน้าที่ ซึ่งต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับ สภาพตลาด ต้นทุน วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ความสามารถในการแข่งขันและการตอบสนองของคู่แข่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาดังนี้ Hoy and Miskel (2001) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วยองค์ประกอบหลายประการที่จะต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมาและสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต ส่วน นพพงษ์ บุญจิตราดุล (2557) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรม และคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการและเทคนิคต่าง ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ จตุรงค์ ธนะสีลังกูร (2558) ที่กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคลที่ร่วมมือกันการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผล การจัดอาคารสถานที่ และวัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคคลมาดำเนินการ ซึ่งการดำเนินงานภารกิจทางการบริหารเป็นการสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ และปัจจัยที่เอื้อเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อีกทั้ง ทรงพล เจริญคำ (2562) ยังกล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในกิจกรรมด้านต่าง ๆ โดยบุคลากรภายในสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานและคุณภาพให้เยาวชนเกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินการอย่างมีระเบียบและเป็นระบบ โดยมีการประสานความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในองค์กร โดยนำศาสตร์และศิลป์ การใช้ทรัพยากร และเทคนิคที่เหมาะสมมาใช้ในการบริหาร เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ค่านิยม คุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจนบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่สถานศึกษากำหนดไว้

ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนภารกิจของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ โดยการนำศาสตร์และทฤษฎีการบริหารที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการ นักวิชาการหลายท่านได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ Sergiovanni (1998) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่เน้นการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งรวมถึงการวางแผน การจัดการทรัพยากร และการพัฒนาองค์กรให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการทางการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ในขณะที่ Robbins (1998) ระบุว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างประสิทธิภาพสูงสุดในการดำเนินงานของสถานศึกษา Jesse (1999) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาว่า ผู้บริหารต้องตระหนักถึงการบริหารที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ทุกด้านของผู้เรียน โดยการกำหนดขั้นตอนวิธีการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ ผ่านการประสานความร่วมมือจากบุคลากรทั้งหมดในองค์กร เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาจึงไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการดำเนินงาน แต่ยังเป็นการสร้างแรงผลักดันสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเติบโตของผู้เรียนในสังคม

สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงเป็นกระบวนการจัดการ แต่ยังเป็นแรงผลักดันสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเติบโตของผู้เรียนในสังคม เนื่องจากเป็นกระบวนการที่เกิดจากการทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ โดยการบริหารต้องกำหนดแผนงาน ขั้นตอนวิธีการดำเนินงาน และเทคนิคต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดไว้

กระบวนการบริหารสถานศึกษา

เป็นกระบวนการที่ต้องการการประสานความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในแผนงานอย่างมีระเบียบและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถสรุปขั้นตอนหลักของกระบวนการบริหารสถานศึกษาได้ดังนี้ 1) การกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์: ผู้บริหารต้องกำหนดเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินการทั้งหมดของสถานศึกษาเพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจทิศทางและสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน 2) การวางแผนและกำหนดกลยุทธ์: การวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการบริหาร โดยจะต้องพิจารณาแผนงานที่เหมาะสมตามทรัพยากรและความต้องการของสถานศึกษา รวมถึงกลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษาในระยะยาว 3) การจัดการทรัพยากรและบุคคล: การบริหารทรัพยากรที่มีอยู่และการจัดการบุคลากรที่มีคุณภาพเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการบริหารที่ช่วยให้การดำเนินการตามแผนสำเร็จลุล่วง 4) การดำเนินการและการ

ตรวจสอบ: กระบวนการดำเนินการต้องการความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสถานศึกษาในการนำไปปฏิบัติจริง และผู้บริหารต้องมีการตรวจสอบความคืบหน้าและประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ 5) การประเมินผลและปรับปรุง: การประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญในการตรวจสอบความสำเร็จของการบริหาร และการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดียิ่งขึ้นในครั้งต่อไป

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารสถานศึกษา คือ การวางแผน จัดการทรัพยากร ดำเนินงาน และ ประเมินผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้ง ภายในและภายนอก ต้องใช้ศาสตร์และเทคนิคที่เหมาะสม พร้อมติดตามและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

แนวคิดเกี่ยวกับยุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัล

ความหมายของยุคดิจิทัล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของยุคดิจิทัลไว้ดังนี้ เพ็ญพิมล คงมนต์ (2561) กล่าวว่า ยุคดิจิทัล คือ ยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ การติดต่อสื่อสารสามารถเชื่อมโยงกันทุกที่ ทุกเวลา จึงจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เท่าทันเทคโนโลยี สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลสารสนเทศได้อย่างถูกต้องและสามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน และ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2562) ยังได้กล่าวว่า ยุคดิจิทัล คือ ยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่าง ๆ ทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทุกที่ และตลอดเวลา รวมทั้งเข้าถึงแหล่งข้อมูลผ่านโลกออนไลน์ได้มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ศศิวิมล ม่วงกล้า และต้องลักษณะ บุญธรรม (2563) ยังได้กล่าวว่า ยุคดิจิทัล เป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลาอย่างรวดเร็ว สังคมยุคดิจิทัลเป็นสังคมที่เทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ทำให้คนในยุคปัจจุบันจะต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาความรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสาร เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับข้อมูลในโลกออนไลน์ได้อย่างเป็นเหตุผล

สรุปได้ว่า ยุคดิจิทัล เป็นยุคแห่งการสื่อสารและส่งข้อมูลอย่างรวดเร็ว ทุกที่ ทุกเวลา ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อชีวิตประจำวันและการพัฒนาประเทศ การใช้เทคโนโลยีอย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็น มนุษย์ต้องปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง และใช้เทคโนโลยีสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งในชีวิตและอาชีพ เพื่อความก้าวหน้าและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้จากยุคดั้งเดิมสู่ยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้จากยุคดั้งเดิมสู่ยุคดิจิทัล เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้จากการใช้เทคโนโลยีแบบดั้งเดิม เช่น การเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมที่มีการใช้กระดานดำ หนังสือเรียน และการเรียนการสอนที่จำกัดไปยังการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้และการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

และสะดวกมากขึ้น ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนี้สามารถอธิบายได้จากหลายด้าน ได้แก่

- 1) การเข้าถึงข้อมูล: ในยุคดั้งเดิม นักเรียนต้องพึ่งพาหนังสือเรียนและคำแนะนำจากครูเป็นหลัก แต่ในยุคดิจิทัล นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลหลากหลายผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
- 2) การเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น: การเรียนรู้ในยุคดั้งเดิมมักจำกัดอยู่ในเวลาหรือสถานที่ที่กำหนด แต่ในยุคดิจิทัล การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ นักเรียนสามารถเรียนรู้ตามความสะดวกของตัวเองและสามารถเรียนรู้ในอัตราที่เหมาะสมกับตัวเอง
- 3) การใช้สื่อดิจิทัล: เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการเสริมการเรียนรู้ เช่น การใช้แอปพลิเคชันการศึกษาที่มีเครื่องมือและฟีเจอร์ต่าง ๆ ที่สามารถช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
- 4) การเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์: ในยุคดั้งเดิม นักเรียนอาจจะเรียนรู้ผ่านการฟังบรรยายจากครูเป็นหลัก แต่ในยุคดิจิทัล การเรียนรู้สามารถเป็นแบบอินเตอร์แอคทีฟ เช่น การสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้เรียนและครูในโลกออนไลน์
- 5) การพัฒนาทักษะดิจิทัล: การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลยังหมายถึงการที่นักเรียนต้องพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อช่วยในการค้นคว้าและการเรียนรู้ในปัจจุบัน

สรุป

ระบบการศึกษากำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ การบริหารสถานศึกษาในยุคเปลี่ยนผ่านดิจิทัลจึงต้องปรับแนวคิด วิธีการ และโครงสร้างให้สอดคล้องกับสังคมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูลและนวัตกรรม ภาวะผู้นำดิจิทัลจึงมีบทบาทสำคัญ โดยผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี พร้อมส่งเสริมวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรมและการเรียนรู้ตลอดชีวิต โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพ เช่น ระบบเครือข่าย แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ และระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน ขณะเดียวกัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยเสริมสร้างทักษะ Digital Literacy ให้แก่ครูและบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและแรงจูงใจ จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน ความปลอดภัยทางไซเบอร์ เป็นอีกปัจจัยสำคัญในการกำหนดนโยบายคุ้มครองข้อมูลและมาตรการ Cybersecurity ช่วยป้องกันภัยคุกคามทางดิจิทัล นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรภายนอก รวมถึงการใช้โซเชียลมีเดียในการสื่อสาร ช่วยเพิ่มความโปร่งใส และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษา แม้การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัลจะเต็มไปด้วยโอกาส แต่ก็มาพร้อมกับความท้าทาย ทั้งด้านงบประมาณ ความพร้อมของบุคลากร และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาจึงต้องอาศัยความยืดหยุ่นและการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถรองรับอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ ทองกำแหง. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จตุรงค์ ธนะสีลังกูร. (2558). *การบริหารจัดการทางการศึกษา*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- จินฉัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- ทรงพล เจริญคำ. (2562). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 10)*. กรุงเทพมหานคร: โอเอส พรินติ้งเฮาส์.
- ทินกร เผ่ากันทะ และกัลยารัตน์ เมธีวีรวงศ์. (2563). *แนวทางการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 4(2), 37-46.
- นพพงษ์ บุญจิตราดุล. (2557). *หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา*. นนทบุรี: ตีรณสาร.
- เนตร์พัฒนา ยาวีราช. (2556). *ภาวะผู้นำ และผู้นำเชิงกลยุทธ์ (พิมพ์ครั้งที่ 6)*. กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เชลส.
- พระปลัดสนธิชัย ปสนนจิตโต (มาตรไพจิตร). (2561). *กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธบริหารการศึกษาสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาคกลาง (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญพิมล คงมนต์. (2561). *สังคมในยุคดิจิทัล*. เข้าถึงได้จาก: <http://www.newsletter.ipsr.mahidol.ac.th/index/php>.
- ภาวดี อนันต์นาวิ. (2557). *หลักการแนวคิดทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: มนตรีสิ่งพิมพ์ดิจิทัล.
- ศศิวิมล ม่วงกล้า และต้องลักษณะ บุญธรรม. (2563). *การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต, 15(1), 68-85.
- สงบ อินทรมณี. (2562). *การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(1), 353-360.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566- 2570)*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2562). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hoy, W. K., and Miskel, C. G. (2001). *Education and Administration Theory. Research, and Practice*. (6th ed.). New York: McGraw-hill.
- Jesse, B. (1999). *Essentials of Psychological Testing*. New York: Harper & Row
- Robbins, Stephen P. (1998). *Organizational Behavior*. New York: Prentice-Hall.
- Sergiovanni, T. (1998). *International Journal of Leadership in Education*, 1(1), 37.